

ARAX

The background of the cover is a detailed illustration of an ancient Armenian interior. On the left, there are stone walls with intricate carvings of figures and architectural elements. In the center-right, a woman with long dark hair, wearing a blue dress with gold polka dots and a headband, is seated on a wooden chair. She is looking down, and her hands are resting on her lap. The floor is covered with a patterned rug. The overall style is reminiscent of traditional Armenian art or a historical painting.

HET MAGAZINE VAN ASV GLADZOR

SEPTEMBER 2025

Het Armeens
verkiezingssysteem
uitgelegd
blz. 6

Bekende Armeense
vrouwen
blz. 9

Recht en wetgeving
deel 2
blz. 18

EDITIE II
BESTUUR 19

Mythen in verf
blz. 22

INLEIDING

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ NERATCUTHYUN

Beste lezer,

Wat leuk dat je deze gloednieuwe editie van de Arax openslaat! En niet zomaar één — dit is namelijk de tweede uitgave van het 19e bestuursjaar van Gladzor. Na talloze uren typen (met pijnlijke vingers als bewijs), ligt er nu een magazine voor je dat je meeneemt langs allerlei kanten van de Armeense cultuur, kunst, geschiedenis en meer. In deze editie lees je onder andere hoe het precies zit met het Armeense verkiezingssysteem, de wet- en regelgeving in Armenië, inspirerende verhalen over bekende Armeense vrouwen, tapijten in de Armeense cultuur, en de bekende schilder Surenians. Daarnaast nemen we je mee naar de heidense tempel van Tír, een minder bekende voorchristelijke erfgoed in Armenië, maar wel fascinerend.

Ben je geïnspireerd geraakt en wil jij ook je schrijftalent laten zien, dan heb ik goed nieuws voor je! Het is namelijk altijd mogelijk om je bij de redactie van de Arax aan te sluiten of houd je niet zo van commitment, kun je ook eenmalig een artikel sturen naar info@gladzor.nl.

Veel leesplezier en hopelijk heb je na het lezen nieuwe fun facts die je met anderen kan delen!

Liefst, bestuur 19 en ARAX-redactie

ONTWERP

Aren Nagulyan

REDACTEURS

David Santagkidis

Sara Sarkis

Arsine Markosian

Melissa Nazarian

Inga Bagramjan

Aren Nagulyan

ՀՈԴՎԱԾԱԳԻՐՆԵՐ

Դավիթ Սանտախկիդիս

Սարա Սարգիս

Արսինե Մարկոսյան

Մելիսա Նազարյան

Ինգա Բաղրամյան

Արեն Նագուլյան

EINDREDACTIE

Arsine Markosian

Inga Bagramjan

ԽՄԲԱԳԻՐՆԵՐ

Արսինե Մարկոսյան

Ինգա Բաղրամյան

ԴԻՋԱՅՆ

Արեն Նագուլյան

Հարգելի ընթերցող,

Ինչ հաճելի է, որ բացել եք «Արաքս»-ի այս նորաթուխ համարը: Եվ սա պարզապես մի սովորական հրապարակում չէ — սա Գլաձորի 19-րդ խորհրդի երկրորդ հրապարակումն է: Բազմաթիվ ժամեր շարունակ փսփոխելով (մարների ցափն էլ ապացույց), ձեր առաջ է մի ամսագիր, որը ձեզ կծանոթացնի հայկական մշակույթի, արվեստի, պարմության և այլ ոլորտների հետ: Այս համարում կարող եք կարդալ՝ ինչպես է իրականում կազմակերպված Հայաստանի ընտրական համակարգը, ինչպիսին է օրենսդրությունն այնպեղ, ոգեչնչող պարմություններ հայրնի հայ կանանց մասին, հայկական գորգագործության մշակույթը, ինչպես նաև ծանոթանալ հանրահայտ նկարիչ Մուրենյանցին: Բացի այդ, ձեզ կբանենք դեսիի Տիրի հեթանոսական փաճարը՝ ոչ այդքան հայրնի նախաքրիստոնեական ժառանգության Հայաստանում, բայց շատ հետաքրքիր կեր:

Եթե այս թողարկումը ձեզ ոգեչնչել է, և դուք էլ ցանկանում եք ցույց տալ ձեր գրելու փաղանդը, ապա լավ նորություն ունենք ձեզ համար: Միշտ կարող եք միանալ «Արաքս» ամսագրի խմբագրությանը, իսկ եթե երկարաժամ պարավորությունները ձերը չեն, կարող եք մեկանգամյա հոդված ուղարկել info@gladzor.nl էլեկտրոնային հասցեին:

Մտղթում ենք ձեզ աճելի ընթերցում, և հուսով ենք, որ նոր հետաքրքիր փաստեր կհայրնաբերեք, որոնցով կկարողանաք կիավել ուրիշների հետ:

Միտով,
19-րդ խորհուրդ և «Արաքս» խմբագրակազմ

Hargeli y’nthertsogh,

Inch hatcheli e, vor batsel ek «Arax»-i ays norathukh hamar’y. Yev sa parzapes mi sovorakan hratarakum che — sa Gladzori 19-rd khorhrdi yerkrord hratarakumn e. Bazmathiv zhamer sharunak tpelov (matneri tsavn el apatsuyts), dzer araj e mi amsagir, vor’y dzez ktcanothatsni haykakan mshakuythi, arvesti, patmuthyan yev ayl volortneri het. Ays hamarum karogh eq kardal: inchpes e irakanum kazmakerpvatc Hayastani y’ntrakan hamakarg’y, inchpisin e orendruthyun ayntegh, vogeshnchogh patmuthyunner haytni hay kanants masin, haykakan gorgagortcuthyan mshakuyth’y, inchpes naev tcanothanal hanrahayt nkarich Surenyantsin. Batsi ayd, dzez ktaneng depi Tiri hethhanosakan tachar’y — voh aydqn haytni nakhaqristoneakan zharanguthyun Hayastanum, bayts shat hetaqrqir ket.

Ete ays thogharkum’y dzez vogeshnchel e, yev duq el tsankanum eq tsuyts tal dzer grelu taghand’y, apa lav noruthyun uneng dzer hamar: Misht karogh eq mianal «Arax» amsagri khmbagruthyan’y, isk ethe yerkaratev partavoruthyunner’y dzer’y chen, karogh eq mekangamya hodvats ugarkel info@gladzor.nl elektronayin hastsein:

Maghthum eng dzez hatcheli y’nthertsum, yev husov eng, vor nor hetaqrqir p’aster k’haytnabereq, vorontsov kkaroghanaq kisvel urishneri het:

Sirov,
19-rd khorhurd yev «Arax» khmbagruthyun



Inga Bagramjan - voorzitter նախագահ / nakhagah
Melissa Nazarian - vice-voorzitter փոխնախագահ / p’okhnakhagah
David Santagkidis - secretaris քարտուղար / qartughar
William Shakhverdian - penningmeester հաշվապահ / hashvapah
Arpi Nazari - Interne-coördinator ներքին համակարգող / nerqin hamakarqogh

INHOUD

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

BOVANDAKUTHYUN



David Santagkidis Դավիթ Սանտախիդիս
blz. 6
politiek քաղաքականություն



Sara Sarkis Սարա Սարգիս
blz. 9
bekende Armeniërs հայրնի հայեր



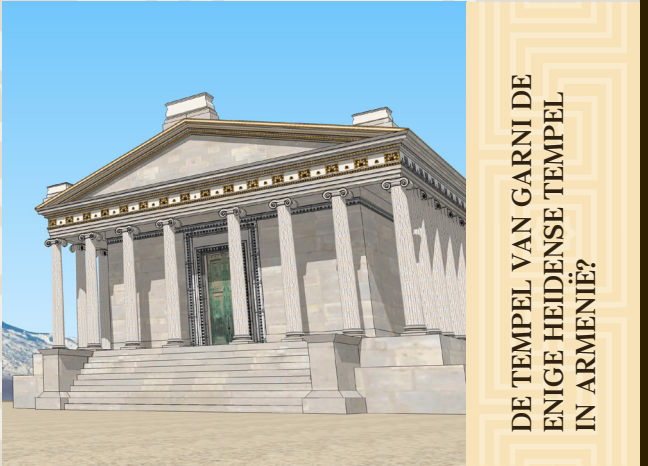
Melissa Nazarian Մելիսա Նազարյան
blz. 18
rechtsgeleerdheid իրավագիտություն



Arsine Markosian Արսինե Մարկոսյան
blz. 13
cultuur մշակույթ



Arsine Markosian Արսինե Մարկոսյան
blz. 17
amusement զվարճություն



Aren Nagulyan Արեն Նագուլյան
blz. 26
geschiedenis պատմություն



Inga Bagramjan Ինգա Բաղրամյան
blz. 22
kunst արվեստ

HET ARMEENS VERKIEZINGSSYSTEEM UITGELEGD

Op 3 juni 2025 is opnieuw een kabinet in Nederland gevallen, waardoor we op 29 oktober 2025 weer naar de stembus gaan. Hoe de Nederlandse verkiezingen werken, is voor velen van ons wel bekend. Er zijn 150 zetels te verdelen, en het aantal stemmen dat nodig is voor één zetel komt neer op het aantal uitgebrachte stemmen, gedeeld

door 150. Na de verkiezingen volgt de coalitievorming, waarbij meerdere partijen met elkaar onderhandelen om een meerderheid in het parlement te behalen. Dit is een eenvoudig systeem, maar het is zeker niet wereldwijd de standaard. In Armenië wordt een uniek systeem gehanteerd, dat in vergelijking met Nederland, complexer is.

DE BASIS

In Armenië is sprake van een parlementair systeem met één kamer, de Nationale Vergadering, die bestaat uit minimaal 101 leden, maar na de verkiezingen kunnen er extra zetels bijkomen (daarover zo meer). Verkiezingen vinden normaal gesproken om de vijf jaar plaats. In tegenstelling tot Nederland stem je in Armenië niet op een kandidaat binnen een partijlijst, maar uitsluitend op een partij. Dit staat bekend als een gesloten lijst, wat betekent dat kandidaten niet via voorkeurstemmen in het parlement kunnen komen.

ZETELVERDELING

In Armenië is, net als in Nederland, sprake van evenredige vertegenwoordiging: hoe meer stemmen een partij krijgt, des te meer zetels ze in het nationale parlement krijgt. Wat wel verschilt, is dat er in Armenië een kiesdrempel geldt. In de praktijk houdt dit in dat een partij minimaal 5% van de stemmen moet halen om in het parlement te komen. Voor partijen die samenwerken en dus een alliantie vormen, geldt dat ze minimaal 7% van de stemmen moeten behalen. Er moeten echter altijd minimaal 3 politieke blokken aanwezig zijn in het parlement, dus als de derde partij of alliantie de kiesdrempel niet haalt, worden de regels versoepeld.

*Հայաստանի ընտրական
համակարգը լուսարանված*

MEERDERHEID EN TWEEDE RONDE

Na de verkiezingen in Nederland is het gebruikelijk dat partijen overleggen om een kabinet te vormen en samen een meerderheid te behalen, wat 76 van de 150 zetels is. In Armenië wordt er na de verkiezingen gekeken of er een partij of alliantie is die direct een meerderheid heeft om een regering te vormen. Als dat niet het geval is, krijgen de partijen en allianties zes dagen de tijd om een coalitie te vormen. Als dat binnen zes dagen niet lukt, wordt er een tweede stemronde gehouden, waarin alleen de twee grootste partijen of allianties meedoen. De winnaar van deze tweede ronde krijgt minimaal 54% van de zetels, om zo een meerderheid en bestuurbaarheid te garanderen.

ZETELS VOOR MINDERHEDEN

Zoals eerder benoemd, heeft de grootste partij of alliantie uiteindelijk minimaal 54% van de zetels na de tweede stemronde, maar er wordt voorkomen dat die partij of alliantie te machtig wordt. De grootste partij of alliantie mag namelijk maximaal twee derde van alle zetels innemen. De oppositie moet dus minimaal een derde van de zetels behouden. Stel dat de oppositie minder weet te behalen, dan worden er extra zetels toegevoegd om het evenwicht te herstellen. Hierdoor kunnen er dus meer dan 101 zetels in het parlement zijn.

BEGRENZING VAN DE MACHT

Een ander verschil met Nederland is dat er in Armenië gereserveerde zetels zijn voor minderheden. In Armenië zijn er vier erkende minderheden: de Jezidi's, Russen, Assyriërs en Koerden. Elke groep krijgt één vaste zetel en partijen mogen aparte kandidatenlijsten indienen voor deze groepen. Alleen de minderheden mogen hierop stemmen. Deze zetels worden boven op de 101 'gewone zetels' toegevoegd.

VROUWENQUOTUM

Op elke kandidatenlijst mag in Armenië maximaal 70% van alle kandidaten van hetzelfde geslacht zijn. Hierdoor is minstens 30% van alle kandidaten vrouw. Dit geldt ook voor de lijsten van minderheden. In Nederland is zo'n quotum niet van kracht.

CONCLUSIE

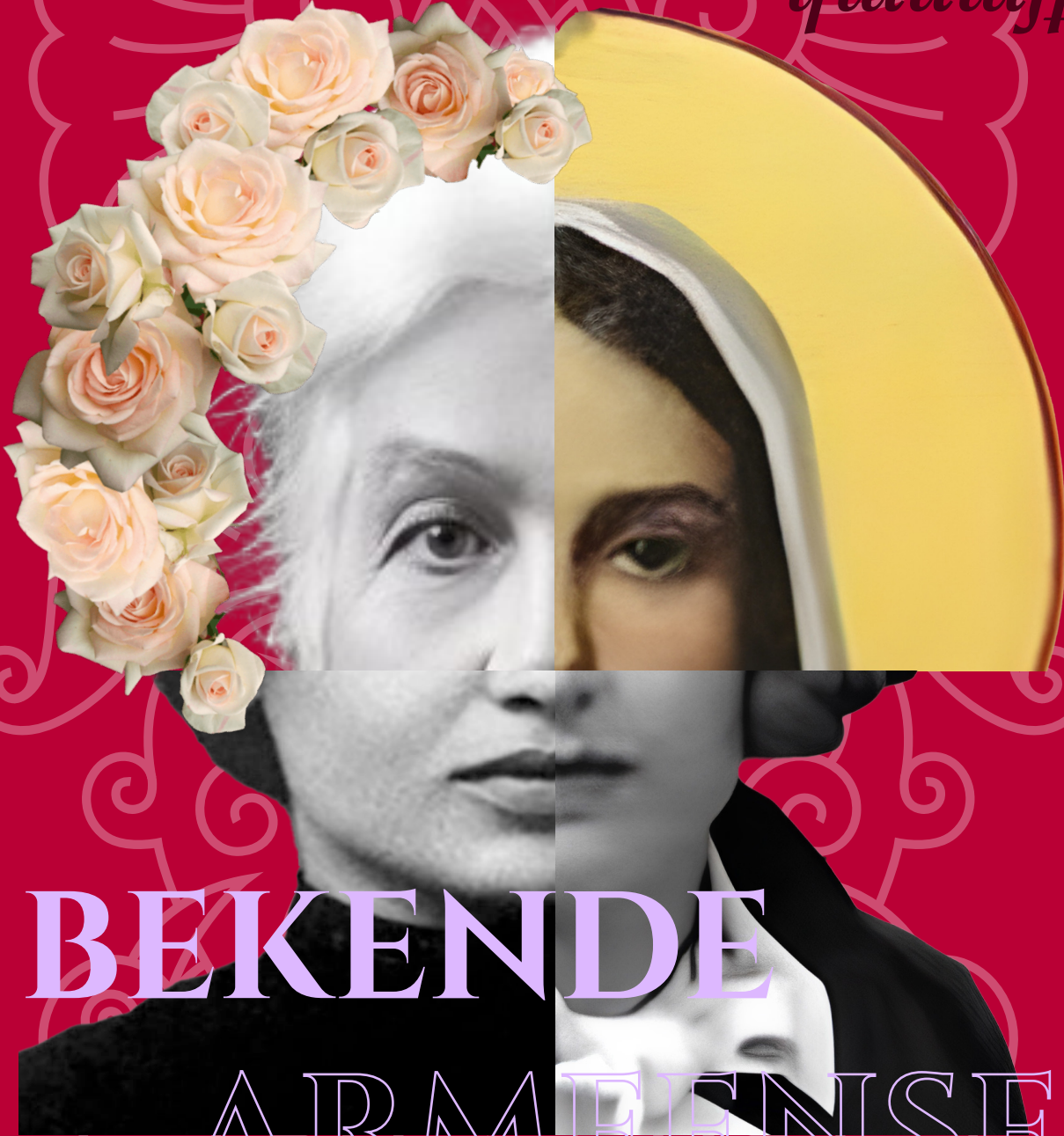
Het Armeense kiesstelsel is een stuk complexer dan wat we gewend zijn in Nederland, met een gesloten lijst, kiesdrempels en een mogelijke tweede stemronde om bestuurbaarheid te waarborgen. Daarnaast waarborgt het systeem de representatie van minderheden en beperkt het de macht van de grootste partij of alliantie. Ook stimuleert het gendergelijkheid op de kandidatenlijst. Dit alles vormt een complex parlementair systeem dat sterke meerderheden bevordert, maar ook de pluriformiteit en stabiliteit van het bestuur beschermt.

Het Armeense parlement



Sara Sarkis Սարգիս Սարգիս
bekende Armeniërs հայտնի հայեր

Հայաստանի հայ
կայանք



BEKENDE
ARMEENSE
VROUWEN

De Armeense geschiedenis kent veel vrouwen die op een bijzondere manier bekend zijn geworden. Elk van hen speelde een unieke rol en liet om verschillende redenen een blijvende indruk achter.

Sommigen vchten voor hun geloof, terwijl anderen naar culturele erkenning streefden. In dit artikel zetten we vier inspirerende Armeense vrouwen in het zonnetje, die elk op hun eigen manier een verschil hebben gemaakt.

We beginnen met Surp Hripsime, een jonge vrouw die trouw bleef aan haar geloof, zelfs toen dat haar leven kostte. Zabel Yesayan gebruikte haar talent voor schrijven en zette zich daarmee in voor vrouwenrechten en gelijkheid. Diana Abgar schreef geschiedenis als een van de eerste vrouwelijke diplomaten ter wereld. En tot slot Anita Conti: zij was oceanograaf, fotograaf én schrijfster van Armeense afkomst, die een mooie bijdrage leverde aan de wetenschap.

Samen vertellen deze vier vrouwen een verhaal van kracht en invloed en verdienen ze dankzij hun verhalen een speciale plaats in de Armeense geschiedenis.

SURP HRIPSIME / Հռիփսիմէ (CA. 300 NA CHRISTUS)

De heilige Hripsime, beter bekend als Surp Hripsime, was een jonge christelijke vrouw van Romeinse afkomst. Samen met andere vrouwen vluchtte zij, onder leiding van de heilige Gayane, uit Rome om te ontkomen aan vervolging. Dit is wanneer ze terechtwamen in Armenië, waar koning Tiridates III destijds regeerde over het Koninkrijk Armenië. De toenmalige koning, die een heidens geloof aanhing, werd verliefd op Hripsime. Maar aangezien zij zelf het christendom had aangenomen, wees ze hem af. Als gevolg daarvan werd ze gemarteld en gedood. Haar standvastigheid in het geloof maakt dat ze vandaag de dag wordt gezien als een heilige martelaar en heeft gezorgd voor een keerpunt voor de koning. Haar marteldood, samen met de prediking van Surp Grigor Lusavorich, die jaren later plaatsvond, lieten Koning Tiridates uiteindelijk bekeren tot het christendom. Dit maakte Armenië in het jaar 301 het eerste christelijke land ter wereld.

Ter nagedachtenis aan Hripsime, werd de Surp Hripsime-kerk gebouwd in Vagharshapat, wat gelegen is in Etchmiadzin. Deze kerk is precies op de



plaats van haar martelaarschap gebouwd. Het is een van de oudste Armeense kerken die nog bestaan en staat zelfs op de Werelderfgoedlijst van UNESCO.

DIANA ABGAR / Դիանա Աբգար (1859-1937)

Diana Agabegian, ook bekend als Diana Abgar, was een Armeense schrijfster, humanitair en diplomaat. In de 20e eeuw werd ze erkend als de eerste Armeense vrouwelijke diplomaat én een van de allereerste vrouwen wereldwijd met een officiële diplomatieke functie. Ondanks dat Diana geboren is in Rangoon, wat in het huidige Birma ligt, een land in Zuidoost Azië, vestigde Diana zich uiteindelijk in Yokohama, Japan. Gedurende de Armeense genocide in het Ottomaanse Rijk, zette zij zich in voor Armeense vluchtelingen. Hierbij bood ze hulp bij opvang, onderdak en vroeg aandacht voor haar volk. Toen de Eerste Republiek Armenië op 28 mei 1918

onafhankelijk werd, werd deze aanvankelijk niet erkend door andere staten. Dankzij Diana Abgar's diplomatieke inspanningen erkende Japan in het jaar 1920 als eerste land de onafhankelijkheid van Armenië. Uit waardering voor haar inzet benoemde Hamo Ohanjanyan, toenmalig minister van Buitenlandse Zaken, haar tot Honorair Consul van Armenië in Japan. Dit houdt in dat ze een officiële diplomatieke rol kreeg om Armenië in Japan te vertegenwoordigen.

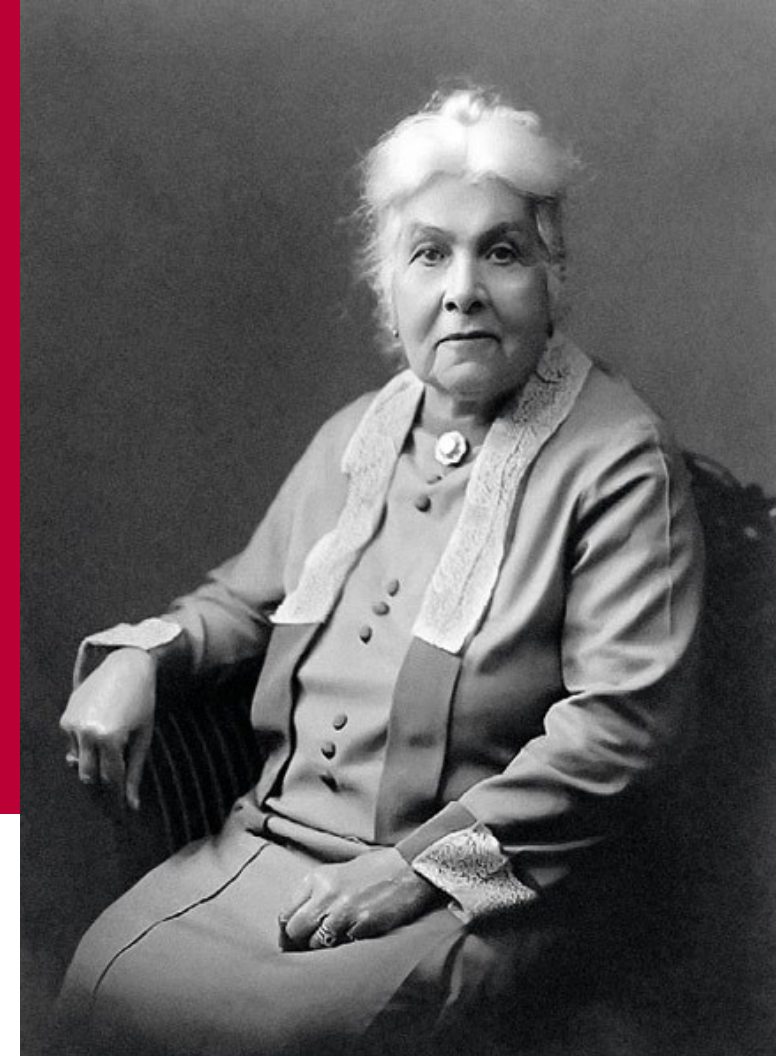
Haar diplomatieke functie kwam ten einde toen de Eerste Republiek in hetzelfde jaar, 1920, ten val kwam door de Sovjetovername. Toch bleef Diana Abgar tot haar dood in 1937 een belangrijke figuur binnen de Armeense diaspora. Ze stond bekend om haar boeken en haar inzet voor gerechtigheid, vrede en mensenrechten.

ZABEL YESAYAN / Զապէլ Եսայան (1878- 1943)

Zabel Yesayan was een invloedrijke Armeense schrijfster en een van de weinige vrouwelijke geleerden van haar tijd. Ze werd geboren in het jaar 1878, in Scutari, een Armeense wijk in het huidige Istanbul (Bolis). Later studeerde ze literatuur en filosofie aan de Universiteit Sorbonne, gelegen in Parijs.

Als schrijfster werd ze bekend om haar kritische essays, romans en reportages, waarin ze met name opkomt voor vrouwenrechten en sociale rechtvaardigheid voor Armeniërs binnen het Ottomaanse Rijk.

Toen de Armeense genocide in 1915 begon, stond Zabel op de arrestatielijsten van de Ottomaanse autoriteiten. Ze wist te vluchten en zette zich jarenlang in voor Armeense vluchtelingen, verspreid



over onder meer Bulgarije, Egypte en Frankrijk. In haar werk gaf ze stem aan de gruwelijke dingen die ze zelf meemaakte of via overlevenden hoorde. In de jaren 1930 vestigde Zabel zich in Sovjet-Armenië, waar ze les gaf aan de universiteit van Jerevan en actief bleef schrijven. Tijdens Stalins zuiveringen werd ze in het jaar 1937 gearresteerd en naar Siberië gedeporteerd. Daar overleed ze in het jaar 1943, vermoedelijk in gevangenschap.



**ANITA CONTI / Անիթա Գոնթի
(1899 – 1997)**

Anita Caracotchian, beter bekend staat als Anita Conti, was een Franse oceanograaf, fotograaf en schrijfster van Armeense afkomst. Daarnaast wordt ze beschouwd als de eerste oceanograaf van Frankrijk. Haar carrière begon in een tijd waarin de zeevaart en de wetenschap daaromheen volledig door mannen werd gedomineerd. Ondanks dat wist ze zich hiervan te onderscheiden door haar doorzettingsvermogen en passie voor de oceaan. Het werk dat Anita verrichtte werd destijds gezien als innovatief. Ze bracht onder anderen biodiversiteit en de visbestanden in kaart. Verder maakte ze lange expedities aan boord van vissersschepen en gebruikte ze haar hobby en talent als fotograaf om het leven op zee vast te leggen. Haar foto's en rapporten brachten niet alleen belangrijke milieuproblemen onder de aandacht, maar hebben ook geholpen bij de ontwikkeling van duurzame visserijmethoden.

Naast haar wetenschappelijke bijdrage, was Anita Conti ook een auteur met invloed. Ze heeft verschillende boeken gepubliceerd waarin ze haar ontdekkingen en zorgen over het oceaanmilieu deelde. Haar werk droeg bij aan het vergroten van het milieubewustzijn en heeft latere generaties oceanografen niet alleen meer kennis gegeven, maar ook zeker geïnspireerd. De verhalen van Surp Hripsime, Diana Abgar, Zabel Yesayan en Anita Conti laten zien hoe krachtig vrouwen kunnen zijn; ook in moeilijke tijden. Elk van hen heeft op haar eigen manier impact gemaakt op de Armeense geschiedenis en cultuur. Hun doorzettingsvermogen en passie voor wat ze deden, hebben niet alleen het verleden gevormd, maar blijven tot op de dag van vandaag inspireren. Hun nalatenschap blijft niet alleen bestaan in gebouwen en boeken, maar ook in de inspiratie die ze blijven geven aan nieuwe generaties.



Arsine Markosian Արսինե Մարկոսյան
cultuur մշակույթ

DE ROL VAN HET TAPIJT IN DE ARMEENSE IDENTITEIT

Գորգի դերը հայկական
ինքնությունում մեզ

Tapijten zijn in veel culturen belangrijk, maar in Armenië hebben ze een bijzondere, bijna heilige betekenis. Ze vormen een verbinding tussen kunst, geschiedenis, religie en het dagelijks leven. Voor

Armeniërs zijn tapijten niet alleen een ambachtelijk product, maar een culturele uitdrukking van identiteit, herinnering en symboliek.

GESCHIEDENIS

De kunst van het tapijtweven in Armenië gaat terug tot minstens de 7e eeuw voor Christus, zoals blijkt uit archeologische vondsten. In de oudheid werden tapijten gebruikt in tempels, huizen van edelen en kerken. Armeense bronnen, maar ook buitenlandse reizigers en handelaren, spraken met bewondering over de kwaliteit en schoonheid van Armeense tapijten.

Tapijten werden traditioneel door vrouwen geweven, vaak binnen het gezin of in kloosters. Het was meer dan alleen handwerk: het was een vorm van persoonlijke en spirituele expressie, waarin religieuze symboliek, natuurmotieven en familiegeschiedenis verwerkt werden.

REGIONALE STIJLEN EN SYMBOLEN

Armeense tapijten verschillen sterk per regio. Door eeuwenlange lokale tradities ontwikkelde elke streek een eigen stijl, motieven en kleurgebruik. Enkele bekende tapijtregio's zijn:

Artsakh: Hierin worden veel levendige kleuren, dierfiguren (denk aan leeuwen, adelaars) en bloemen gebruikt. Versierde tapijten met veel christelijke symboliek en inscripties in het Armeens.

Shirak en Lori: Bevatten veel geometrische patronen, kruismotieven, en “levensbomen”.

Syunik: Rijke rood- en blauwtinten, vaak met medaillonvormige middenvelden en beschermende symbolen.

Vaspurakan: Gedetailleerde bloemmotieven en watergolvende patronen, soms gecombineerd met mythische wezens.

Araratvlakte: Tapijten met pastorale scènes, vogels en wijngaardmotieven, verwijzend naar landbouw en overvloed.

Een belangrijk motief is de “levensboom”, wat symbool staat voor eeuwigheid en continuïteit. Ook het Armeense kruis komt vaak voor, evenals sterren, granaatappels en spiralen.

TAPIJTEN IN HET DAGELIJKS LEVEN EN GELOOF

Tapijten werden gebruikt in elk aspect van het leven:

- Als vloer- of wanddecoratie
- Als onderdeel van de bruidsschat
- Tijdens religieuze ceremonies in kerken
- Bij geboorte, huwelijk en rouw

Ze werden ook veel meegegeven aan kinderen die zouden emigreren, als een stuk van thuis om mee te nemen. Tijdens de Armeense Genocide van 1915 brachten vluchtelingen vaak hun tapijten mee, als tastbare herinnering aan hun wortels.

EEN LEVEND ERFGOED

Tot op de dag van vandaag worden Armeense tapijten nog geweven in zowel Armenië als in de Armeense diaspora (bijvoorbeeld Libanon, Iran, VS). In plaatsen als Dilijan en Jerevan worden er zelfs workshops gegeven waar oude technieken worden herleefd. Ook moderne kunstenaars gebruiken tapijtpatronen als inspiratie voor schilderijen, textielontwerp of zelfs tatoeages. In musea zoals het Megerian Carpet Museum of het History Museum of Armenia in Jerevan zijn indrukwekkende collecties te zien. Het tapijt is een levend symbool van de Armeense identiteit, dat de tijd overstijgt.

Het Armeense tapijt is meer dan een gebruiksvoorwerp: het is een drager van cultuur, herinnering en trots. In elke knoop en draad schuilt een verhaal. Door tapijten te bestuderen en te bewaren, houden Armeniërs hun erfgoed levend. Ook ver buiten de grenzen van hun moederland.

Detail van een Karabach-tapijt – Geometrische vormen, dierfiguren en het kenmerkende “cochineal red” (որդան կարմիր / *vordan karmir*).



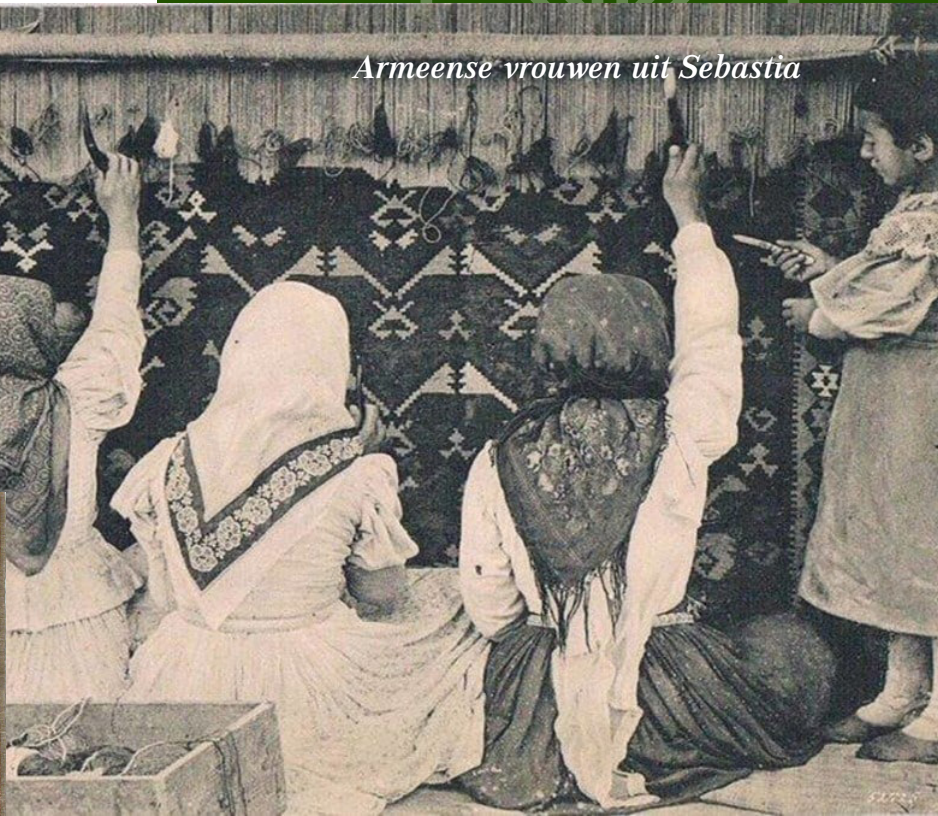
Het insect waarmee de rode kleur verkregen wordt



Vrouwen aan het weven in een tapijtwerkplaats in Karabach.



Armeense vrouwen uit Sebastia



Armeense mannen uit Sebastia verven wol. (1913)

WOON IK IN NEDERLAND OF IN JEREVAN?

Soms vraag ik me echt af: woon ik in Nederland, of ben ik gewoon een verlengstuk van Jerevan met een OV-chipkaart? Mijn paspoort zegt “Nederland”, maar mijn ontbijt zegt “matsun met chorek en een halve komkommer”. En geloof me, dat is nog maar het begin.

Je weet dat je niet volledig in Nederland woont als de tv structureel op ATV of Shant TV staat. Niet dat iemand echt kijkt... het staat gewoon aan. De volumeknop is kapot (lees: altijd op 80%), en je hoort reclames voor alles: van wasmiddel tot dieetkoffie, gepresenteerd door presentatoren die eruitzien alsof ze net van een rabiz-bruifloft komen.

Je woont pas écht “tussen twee werelden” als je oma via een obscure website vol pop-ups “Kargin Serial” probeert te kijken, waardoor de wifi in het hele huis instort. Probeer jij dan maar eens een Zoom-les te volgen of een verslag in te leveren. Niet mogelijk. Maar zij moet nu écht weten of Vache eindelijk met Anush gaat trouwen.

Nederlandse gezinnen praten rustig. Een gesprek is daar maximaal 60 decibel. In een Armeens huis begint elk gesprek op 90 decibel, zelfs als het over iets simpels gaat als “wie heeft de thee gezet?”. Je denkt dat er ruzie is, maar nee, het is gewoon liefde met longinhoud. En als je met vrienden belt en je oma hoort Nederlands? Grote kans dat ze ineens zegt: “Lav jan, spreek Armeens, anders vergeten jullie alles.”

Je kijkt om je heen. De kamer heeft IKEA-meubels... maar op tafel ligt een zwaar geborduurd Perzisch tafelkleed. Er staat een schaal met walnoten, bonbons en een fles cognac die niemand ooit mag aanraken. Aan de muur: een schilderij van Ararat, een kruis, of een geborduurde versie van het Gladzor-logo dat je tante in 2002 voor je maakte.

En je weet: dit is geen huis. Dit is een grensovergang met vloerkleden.

Als je een verjaardag viert in een “Nederlandse setting”, komen er vijf mensen. Max. In een Armeens huis? Je zegt dat je “klein viert” en ineens staan er 35 mensen, waarvan je 12 alleen kent via verhalen als: “Weet je nog, die oom die ooit naast de nicht van je moeder woonde in Vanadzor?”

Er is genoeg eten voor een vluchtelingenkamp. En het is nog maar dinsdag.

Je komt op Schiphol aan van een Armenië trip. Je ruikt naar barbecue, je koffer zit vol met basturma, fruit en een fles abrikozenbrandewijn met een etiket in Cyrillisch. De douanier fronst. Je zegt:

“Het is voor mijn tatik.”

Dat is code voor: ik woon in Nederland, maar mijn hart is via Air Armenia aangekomen. Waar ik woon? Technisch gezien in Nederland. Maar ik draag Jerevan in m’n spraak, geur, eetgewoonten en in het feit dat niemand bij ons het woord “lunch” serieus neemt.

Mijn gps zegt Amsterdam.

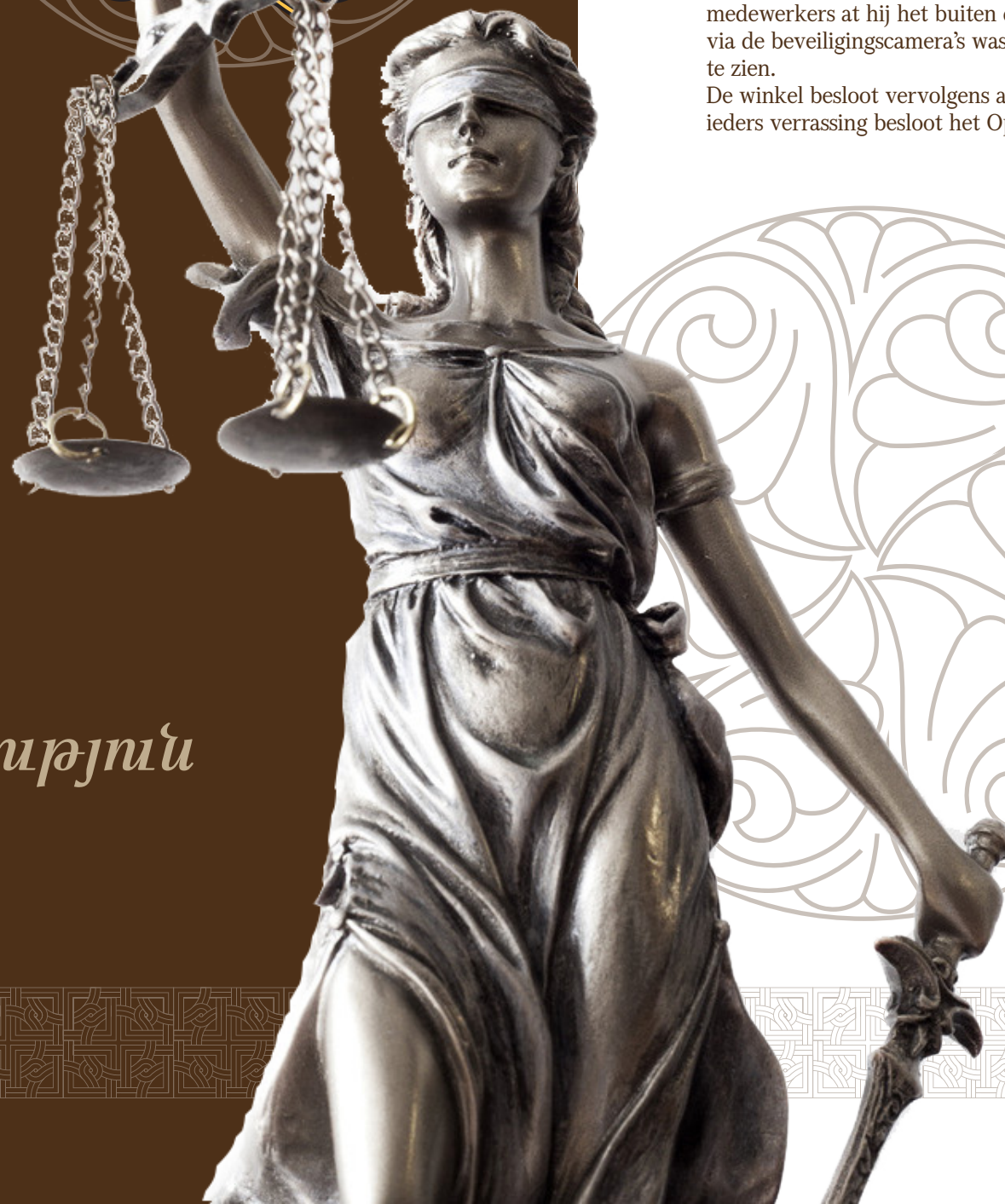
Mijn ziel zegt Masiv 5, Yerevan.

En de wifi zegt: “Wachten... buffering... buffering...”

RECHT EN WETGEVING DEEL 2

In het eerste deel van de Arax-rubriek 'Recht en Wetgeving' bekeken we de basisprincipes van het Armeense strafrecht, een van de vele rechtsgebieden, en vergeleken die met het Nederlandse rechtssysteem. Deze theorie wordt pas écht interessant wanneer het botst met de werkelijkheid — en die werkelijkheid bleek dit keer verrassend... zoet. Geen groot corruptieschandaal of georganiseerde misdaad binnen het strafrecht, maar een zaak die bekendheid trok door haar eenvoud en wellicht absurditeit: de diefstal van een stuk baklava. Want soms kan een rechtszaak over één gebakje meer zeggen over een rechtssysteem dan een heel wetboek. Wat begon als een klein supermarkt incident, groeide uit tot een volwaardige strafzaak en zette een landelijke discussie in gang over rechtvaardigheid, strafmaat en gezond verstand. In dit artikel duiken we in de zaak van Երևանի փախստական գողը – de baklava-dief van Yerevan: een juridisch dessert waar iedereen wel een hapje van wilde nemen.

Իրավունք և օրենսդրություն
մաս 2



EEN STRAFZAAK OM VAN TE SMULLEN: YEREVANI PAKHLAVAYI GOGH'Y

DE FEITEN OP EEN RIJTJE

In een supermarkt in Armenië gebeurde iets wat aanvankelijk klein leek, maar toch voor behoorlijk wat opschudding zorgde: een man nam een stuk baklava mee zonder te betalen, een zoet gebakje ter waarde van slechts een paar euro. Volgens de medewerkers at hij het buiten direct op. En ja hoor: via de beveiligingscamera's was het allemaal duidelijk te zien.

De winkel besloot vervolgens aangifte te doen. Tot ieders verrassing besloot het Openbaar Ministerie de

zaak serieus te nemen en de verdachte officieel te vervolgen. Dit betekende dat er een strafzaak werd gestart op basis van artikel 254 van het Armeense Wetboek van Strafrecht, dat over diefstal gaat. Hoewel het om een klein bedrag ging, liet deze zaak zien dat het strafrecht in Armenië ook bij zulke lichte overtredingen kan ingrijpen. Dit leidde tot veel discussie: wanneer is het nodig streng op te treden, en wanneer kun je beter een stapje terug doen?



EEN ZOET MISDRIJF MET ZURE GEVOLGEN

Je zou denken: een boete, of misschien een waarschuwing. Maar nee — de zaak belandde echt voor de rechter. De verdachte kreeg een pro-Deadvocaat toegewezen en er volgden een hoorzitting, getuigenverklaringen, camerabeelden en een openbare rechtszitting. En dat allemaal om één stuk baklava.

De rechtszaal veranderde al snel in het decor van een situatie die zowel tragisch als bijna komisch was. De advocaat voerde aan dat de (arme) verdachte handelde uit honger en “een moment van zwakte” had. De officier van justitie benadrukte echter het strafblad: de man had al eerder kleine diefstallen gepleegd, wat zijn zaak niet ten goede kwam. Uiteindelijk werd de verdachte veroordeeld tot een voorwaardelijke gevangenisstraf van drie maanden, met een proeftijd van één jaar, op grond van artikel 254 van het Armeense Wetboek van Strafrecht – het artikel dat diefstal strafbaar stelt. Dit betekent dat hij de celstraf alleen hoeft uit te zitten als hij binnen dat jaar opnieuw in de fout gaat.



HET RECHT MET EEN KNIPOOG

Voor juristen-in-spe én nieuwsgierige lezers is dit een perfecte casus om het spanningsveld tussen letter van de wet en geest van de wet te begrijpen. Een rechtsstaat heeft regels nodig, maar ook ruimte voor nuance.

De zaak leert ons dat zelfs kleine zaken grote vragen kunnen oproepen over rechtvaardigheid, effectiviteit en menselijkheid binnen een functionerend rechtssysteem.

Het recht hoeft niet altijd zwaar of dramatisch te zijn. Soms schuilt er een les in iets luchtigs of zoets, zoals in dit geval. De baklava-zaak mag dan klein lijken, maar raakt thema's als straffen versus begrijpen en vergelding versus proportionaliteit.

En wie weet: de volgende keer dat je in een Armeense supermarkt langs het gebak loopt, denk je toch even twee keer na. Niet om te stelen natuurlijk, maar om te zien hoe zelfs een stukje gebak juridische vragen kan oproepen.

ARTIKEL 254. DIEFSTAL

I. DIEFSTAL - GEHEIME WEDERRECHTELIIJKE ONTVREEMDING - WORDT GESTRAFT MET EEN GELDBOETE VAN TEN HOOGSTE TWINTIGVOUD, OF MET OPENBARE WERKEN VAN TACHTIG TOT HONDERDVIJFTIG UUR, OF MET VRIJHEIDSBEPERKENDE MAATREGELEN VAN TEN HOOGSTE TWEE JAAR, OF MET GEVANGENISSTRAF VAN TEN HOOGSTE TWEE MAANDEN, OF MET GEVANGENISSTRAF VAN TEN HOOGSTE TWEE JAAR.



STRAFRECHT: REGELS, REDELIJKHEID EN RUIMTE

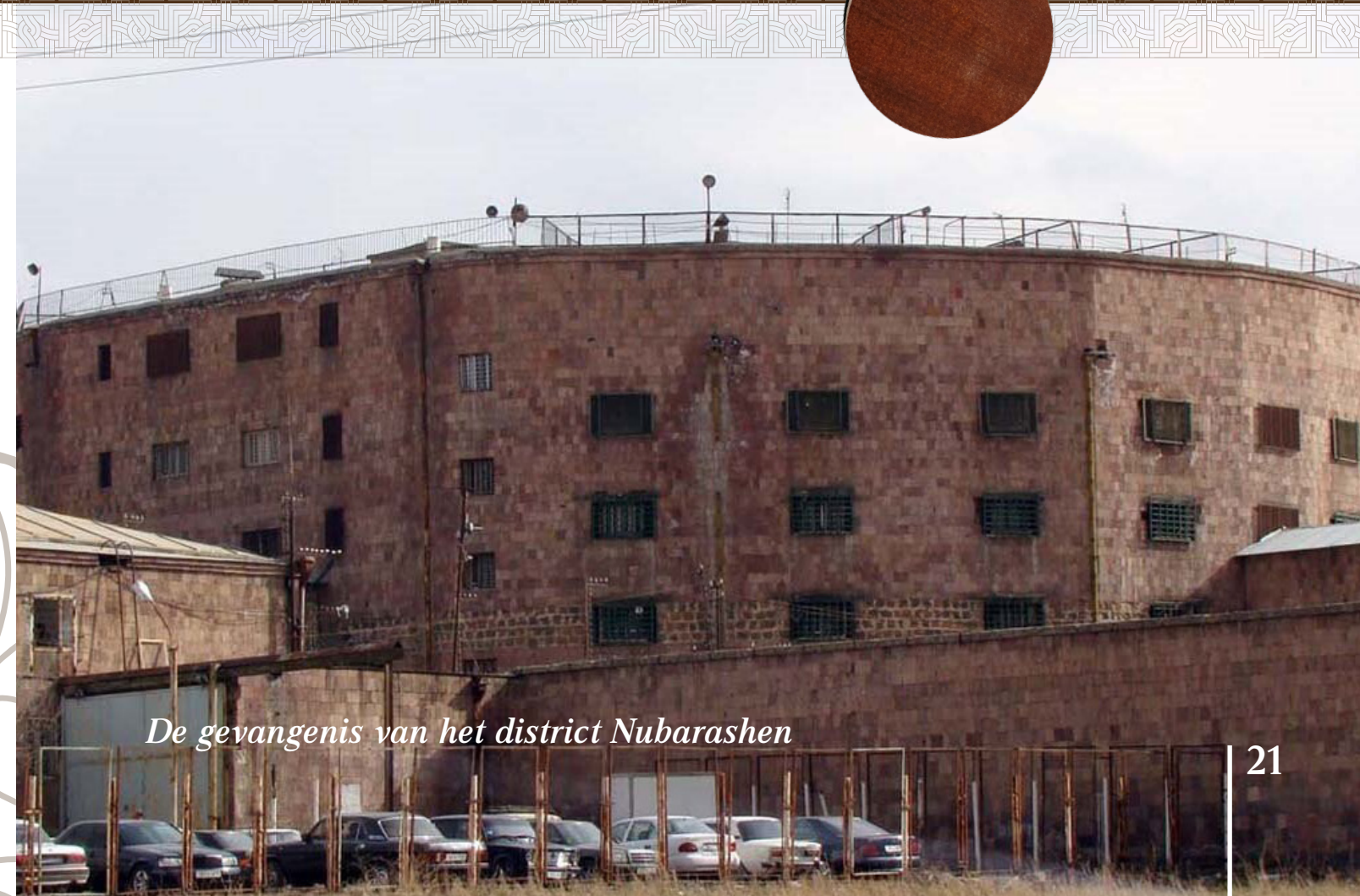
Wat deze zaak duidelijk maakt, is dat het strafrecht in Armenië soms weinig ruimte laat voor afwegingen op basis van proportionaliteit. In Nederland zou een vergelijkbare situatie waarschijnlijk worden opgelost met een boete, eventueel gecombineerd met een winkelverbod.

Zoals we in Deel 1 van deze rubriek zagen, is de neiging in Armenië om celstraffen op te leggen groter. Alternatieve straffen zoals taakstraffen of bemiddeling worden daar nog maar beperkt toegepast, al komt hier langzaam meer aandacht voor.

De baklava-zaak roept dan ook de vraag op: wanneer moet het strafrecht streng optreden, en wanneer is relativering juist gepast?

In het Nederlandse recht speelt de redelijkheid en billijkheid daarbij een belangrijke rol. Dit is een principe waarbij er wordt gekeken naar alle omstandigheden van het geval, zoals de persoonlijke

situatie van de dader. Hierbij kun je denken aan het feit dat iemand simpelweg écht geen geld heeft. Natuurlijk weegt het ook mee of je voor het eerst een fout maakt, of dat er sprake is van recidive. Recidive houdt in dat een strafbaar feit opnieuw wordt gepleegd, na al eens veroordeeld te zijn in het verleden.



De gevangenis van het district Nubarashen

MYTHEN IN VERF

SURENIANTS'
SCHILDERIJEN ALS
VERTELLINGEN

Դիցերը ներկոյ.
Սուրենյանցի
կտավները որպէս
պատմութիւններ:

Voor deze editie van de Arax gaat het niet over hedendaagse kunstenaars, maar keren we terug in de tijd. Dit keer staat Vardges Sureniants centraal, ook wel bekend als de Armeense Gustav Klimt. Sureniants staat bekend als de grondlegger van het historische genre in de Armeense schilderkunst. Zijn schilderijen brengen scènes uit Armeense mythen en historische gebeurtenissen tot leven.

BIOGRAFIE

Vardges Sureniants werd geboren op 27 februari 1860 in de stad Akhaltsikhe, gelegen in het toenmalige Russische Rijk, het huidige Georgië. Hij groeide op in een intellectueel en cultureel rijke omgeving. Zijn vader was een priester en speelde een cruciale rol in zijn vroege ontwikkeling. Hij introduceerde hem in de wereld van literatuur, geschiedenis en theologie. Deze opvoeding legde

de basis voor Sureniants' latere fascinatie voor het Armeense erfgoed. Op jonge leeftijd verhuisde het gezin naar Moskou, waar Sureniants zijn middelbare schooltijd doorbracht. Het was in deze multiculturele stad dat hij voor het eerst in aanraking kwam met Europese kunststromingen en besloot zijn leven te wijden aan de schilderkunst. Na zijn middelbare school volgde hij een opleiding architectuur aan de Moskouse School voor Schilderkunst, Beeldhouwkunst en Architectuur, voordat hij in 1879 naar München vertrok om verder te studeren aan de Akademie der Bildenden Künste. Sureniants' verblijf in München was van onschatbare waarde voor zijn artistieke ontwikkeling. Hij raakte enorm beïnvloed door het Europese symbolisme en de academische schilderkunst, en toonde een



bijzondere interesse in Oriëntaalse motieven, Byzantijnse kunst en de symboliek van het Oosten. In deze periode ontstond zijn unieke schilderijstijl, een mengeling van westerse techniek en Armeense ziel.

LICHAAM VAN ARA DE KNAPPE

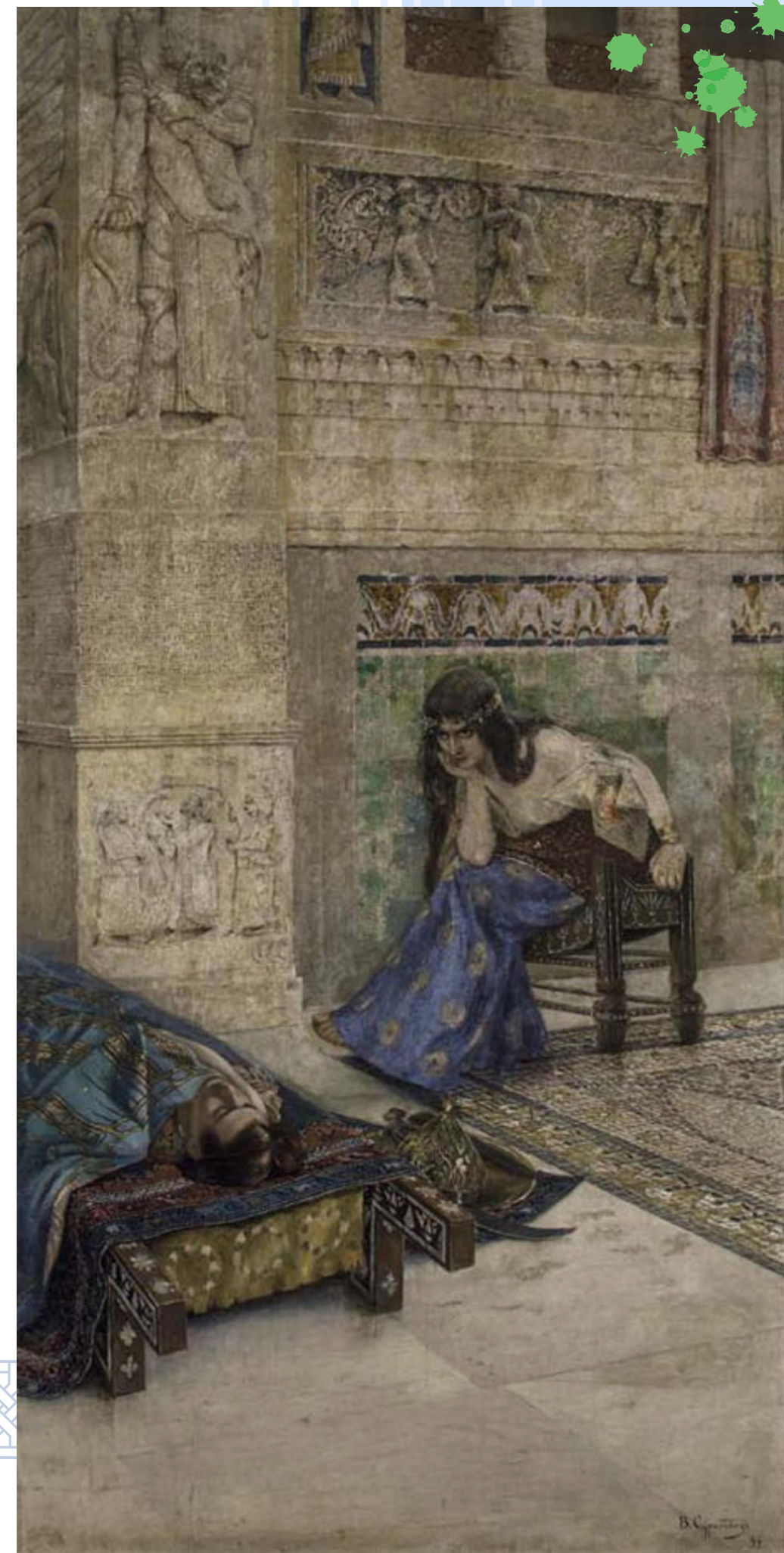
Wat Vardges Sureniants onderscheidt van andere kunstenaars uit zijn tijd, is zijn vermogen om geschiedenis en mythe op dramatische wijze te verbeelden. Zijn schilderijen zijn niet alleen illustratief, ze zijn suggestief en beladen met symboliek en emotie. In schilderijen zoals "Shamiram kijkt naar het lichaam van Ara de Knappe" (1899). Hij heeft een legendarische scene uit de Armeense mythologie gevisualiseerd. Het schilderij is gebaseerd op een oud Armeens verhaal over Aram de Knappe (Ara Geghetsik/ Արամ Գեղեցիկ) en Shamiram, de koningin van Assyrië. De mythe gaat als volgt: Shamiram werd hopeloos verliefd op de knappe Ara. Ze stuurde hem vele cadeaus en huwelijksvoorstellen. Ara wees deze allemaal af en weigerde met haar te trouwen, aangezien hij trouw was aan zijn land en volk. Shamiram voelde zich vernederd en werd woedend

en beviel haar leger om Armenië aan te vallen, met de bedoeling om Ara gevangen te nemen. Echter, tijdens de hevige strijd werd Ara gedood. Shamiram werd gek van haar verdriet en schuldgevoelens. Uit wanhoop heeft ze het lichaam van Ara naar haar paleis laten brengen en probeerde met magische rituelen en gebeden hem weer tot leven te wekken. Tevergeefs mislukte dit en uit angst voor de wraak van het Armeense volk voor het doden van hun koning, verspreidde ze de leugen dat hij nog leefde. In het schilderij van Sureniants zien we het moment dat het lijk van Ara de knappe in het paleis van Shamiram ligt en ze de consequenties van haar acties onder ogen moet zien.

Wat bijzonder interessant is aan het schilderij, is de manier waarop Sureniants de gezichtsuitdrukking van Shamiram heeft weergegeven. In de schilderkunst van die tijd werd liefdesverdriet, zeker wanneer het om een vrouw ging, vaak afgebeeld als een toonbeeld van emotionele instorting: huilend, gebroken en overmand door verdriet, vaak met een zichtbare traan op het gezicht. Maar dat is hier totaal niet het geval. Shamiram oogt niet verdrietig, maar eerder woedend. Haar blik suggereert geen verlies, maar verwijt. Het is alsof ze Ara de schuld geeft van zijn eigen dood: als hij haar niet had afgewezen en met haar was getrouwd, dan zou hij niet zijn omgekomen op het slagveld. Haar doordringende, haast kille blik toont geen machteloze vrouw, maar een trotse koningin.

Vardges Sureniants is een kunstenaar die je niet zomaar naast je neerlegt. Op een bijzondere wijze brengt hij het Armeense verleden tot leven, met schilderijen die niet alleen prachtig zijn om naar te kijken, maar ook een verhaal vertellen. Zijn werk laat zien hoe kunst een manier kan zijn om geschiedenis mee te geven door de jaren heen. In zijn schilderijen voel je de liefde die hij heeft voor verhalen, zijn interesse in cultuur en zijn oog voor detail. Zijn kunst is niet alleen van belang voor kunstliefhebbers, maar voor iedereen die interesse toont in de Armeense identiteit en hoe die door de eeuwen heen is gevormd. Sureniants is niet alleen een kunstenaar uit het verleden, maar ook een herinnering aan hoe relevant geschiedenis kan zijn. Zijn schilderijen laten zien dat kunst niet alleen esthetisch is, maar ook een vorm van kennisoverdracht.

Vardges Sureniants



Shamiram bij de lichaam van Ara de Knappe (1899)

DE TEMPEL VAN GARNI DE ENIGE HEIDENSE TEMPEL IN ARMENIË? DACHT HET NIET.

Գառնիի տաճարի միակ հեթանոսական
տաճարը Հայաստանում, չկարծե՛ք:

Na de invoering van het christendom in Armenië, in het jaar 301 na Christus, werden vrijwel alle heidense tempels verwoest en werd veel voorchristelijke kunst en literatuur vernietigd onder leiding van Gregorius de Verlichter, ook bekend als Grigor Lusavorich. Slechts één tempel wist het destijds te doorstaan: de tempel van Garni, die gewijd was aan de zonnegod Mihr. Volgens de overlevering zou dit te danken zijn aan Khosrovidukht, de zus van koning Tiridates (Trdat) III. Toen haar broer beval dat alles wat met het oude geloof te maken had vernietigd

moest worden, nam zij het initiatief om de tempel te beschermen. Hoewel ze zelf bekeerd was tot het christendom, gaf ze aan, uit respect voor het culturele erfgoed van haar voorouders, de tempel te willen behouden en er een zomerverblijf van te maken. Omdat dit verhaal algemeen bekend is, nemen velen aan dat er verder weinig is overgebleven van het oude Armeense geloof naast het bronzen hoofd van de godin Anahit en enkele andere kleine vondsten die door de jaren heen zijn gedaan. Maar heb je ooit gehoord van de tempel van Tir, die gelegen is in de voormalige hoofdstad Artashat?

DE HOOFDSTAD ARTASHAT

De voormalige hoofdstad Artashat werd gesticht in 185 v. Chr. door de Artaxias (Artashes) I. De oude stad speelde destijds een belangrijke rol in de Armeense economie. Ze fungeerde als centrum van ambacht, handel en Hellenistisch-Armeens cultuur. De stad lag niet ver weg van Khor Virap, waarvan het klooster later in de 7e eeuw werd gebouwd. Artashat had een centrum op een heuvel dat bebouwd was binnen stadsmuren. De citadel, het paleis, de bestuursgebouwen, de kazernes en de arsenalen waren allemaal onderdeel van het verdedigingssysteem. Op de heuvel stond ook de tempel van de godin Anahit. Rondom de heuvel lagen de stadswijken. De stad, gebouwd volgens Hellenistische stedenbouwkundige principes, was opgetrokken uit grijs marmer en rode tufsteen en beschikte over een geavanceerd watervoorzieningssysteem. De stad werd twee keer veroverd: eerst door de Romeinse gouverneur Corbulo in 58 na Chr. en later, in de jaren 60 van de 4e eeuw door de Perzische koning Shapur II. Toen de hoofdstad in de jaren 30 van de 4e eeuw verplaatst werd naar de nieuw gestichte stad Dvin, werd de stad langzamerhand verlaten. Vooral na de

oorlog met de Sassaniden werd die ontwikkeling sterker. Al in de 7e eeuw was de stad een spookstad en waren er alleen nog maar ruïnes overgebleven.

DE TEMPEL VAN TIR

Sinds 1967 vinden er opgravingswerkzaamheden plaats. Tijdens de opgravingen kwamen er diverse vondsten naar boven. Onder andere twee inscripties in het Latijn uit de Romeinse tijd, maar ook woningen, kunstwerken, culturele brokstukken, werkplaatsen, antieke badkamers, monumentale gebouwen en het allerbelangrijkste: de tempel van Tir, de god van de geschreven taal, scholing, retoriek, wijsheid en kunst. De tempel van Tir is gevonden naast de antieke badkamers vlak bij de Arax rivier. De tempel is de grootste en oudste voorchristelijke tempel die in het huidige Armenië is gevonden, met een breedte van 22,5 meter en een lengte van 30 m. De tempel was gebouwd op enorme, gepolijste rotsen die als stylobaten dienen. De tempel was versierd met Griekse ornamenten, ook wel acroteria's genoemd. Van de tempel zijn heel wat brokstukken overgebleven waardoor het mogelijk is om een beeld te vormen van de voorchristelijke architectuur in Armenië.



RESTAURATIES VAN DE RUÏNES

Helaas is het hele complex nog niet herbouwd of gerestaureerd, hoewel er jarenlang gesproken werd over restauratie. Door veel wetenschappers is er jarenlang een oproep gedaan aan de overheid om het complex te herstellen, maar dit leidde lange tijd tot weinig concrete actie.

De Armeense overheid heeft sinds 2023 haar interesse getoond in het gebied. Pas in 2025 nodigde het Ministerie van onderwijs, wetenschappen, cultuur en sport de delegatie van het Agentschap voor de Zuid-Kaukasus van het Franse Ontwikkelingsfonds uit om eventuele plannen over de ontwikkeling van het Artashat-complex te bespreken. De uitgenodigde partij toonde interesse om mee te werken aan het gebied, maar of er inmiddels duidelijke plannen zijn aangenomen en vastgesteld, is echter nog niet bekend.



Een beeld van god Tir op de berg Nemrut.

CONCLUSIE

Wat zou het zijn als ook die tempel herbouwd werd? Niet alleen de tempel, maar ook het herstel van het gehele complex zou toerisme in Armenië aantrekkelijker maken en stimuleren. Dit heeft ook zijn educatieve en culturele waarde, om ons te verbinden met onze geschiedenis en cultuur in verschillende aspecten. Dit zal op zijn beurt invloed hebben op onze mentale oriëntatie en nationale identiteit. Daarnaast zou dit ook een diplomatieke klap in het gezicht kunnen zijn voor een buurland als Azerbeidzjan, dat beweert dat wij nieuwkomers zijn in het gebied en dat we niks met het oude Armenië te maken zouden hebben.

Een 3D model van de algehele stad met het centrum binnen de stadsmuren. Om de heuvel zijn de stadswijken te zien.



Gevonden brokstukken van de tempel in Artashat.



ԱՐԱՔՍ

ԳԼԱԶՈՐԻ ՀԱՅ ՈՒՍԱՆՈՂԱԿԱՆ
ՄԻՈՒԹՅԱՆ ԱՄՍԱԳԻՐԸ

Al jaren brengt ASV Gladzor het Arax Magazine uit! Op onze website kun je de vorige edities teruglezen. Wil je ook onze commissie ondersteunen? Of eenmalig een artikel indienen? Neem dan vooral contact op met ons!

Արդեն տարիներ շարունակ «Գլաձոր» հայ ուսանողական միությունը հրատարակում է «Արաքս» ամսագիրը: Մեր կայքում դուք կարող եք կարդալ նախկին համարները: Ցանկանում եք աջակցել մեր հանձնախմբին, կամ մեկ անգամյա հոդված ներկայացնել: Ապա կապ հաստատեք մեզ հետ:

Arthen tariner sharunak "Gladzor" hay usanoghakan miuthyun'y hratarakum e "Arax" amsagir'y: Mer kayqum duq karogh eq karthal nakhkin hamarner'y: Tsankanum eq ajaktsel mer handznakhmbin, kam mek anqamya hodvatc nerka-yatsnel: Apa kap hastateq mez het:



 asvgladzor

 ASV Gladzor

 ASV Gladzor

 info@gladzor.nl

 www.gladzor.nl

september / սեպտեմբեր 2025



— **ԼԻԻ** —
LILIT HOME

AVANT
advocaten